

Jan RAJCHEL
Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych

ROLA I ZADANIA ORGANÓW WŁADZY PUBLICZNEJ W ZARZĄDZANIU BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA

1. WPROWADZENIE

Pojęcie „zarządzanie bezpieczeństwem” jest bardzo obszerne pod względem treści. Według „Encyklopedii Popularnej PWN” zarządzanie jest definiowane jako: „działanie polegające na spowodowaniu funkcjonowania rzeczy, organizacji lub osób zgodnie z wytyczonymi przez zarządzającego celami”¹. Natomiast „bezpieczeństwo” wg „Słownika języka polskiego PWN” rozumiane jest m.in. jako: „stan niezagrożenia, spokoju, pewności, osobiste bezpieczeństwo, bezpieczeństwo kraju, obywateli, bezpieczeństwo publiczne jako całość porządku i urządzeń społecznych chroniących państwo i obywateli przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego (...)”².

Pojęcie „zarządzanie” definiowane w popularnych encyklopediach i słownikach nie budzi większych wątpliwości co do swojego znaczenia. Jednak pojęcie „bezpieczeństwo” nie jest już tak jednoznaczne. Na użytek niniejszego opracowania zgodnie z jego tematem, będziemy jego znaczenie pojmować jako „organa władzy mające pieczę nad sprawami bezpieczeństwa publicznego”. Zatem istotą „zarządzania bezpieczeństwem” w tym kontekście będą cele działania poszczególnych organów, pozyskiwanie i rozmieszczanie zasobów, a także planowanie i kontrolowanie ww. wyznaczników.

Ze względu na ograniczenie objętościowe wprowadzone przez organizatorów konferencji, zajmujemy się tylko celami i zadaniami w tej dziedzinie centralnych organów państwa.

Pozycję kluczową i nadrzędną w zakresie zarządzania bezpieczeństwem zajmują: Sejm, Prezydent, Rada Ministrów oraz Prezes Rady Ministrów. Na niższym szczeblu są to: Minister Obrony Narodowej oraz Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji z podległą mu Strażą Graniczną, Państwową Strażą Pożarną oraz Biurem Ochrony Rządu. Potencjalnie doniosłą rolę w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa na szczeblu centralnym spełnia także Komitet Obrony Kraju. Po 1989 roku KOK stał się strukturą podległą Biuru Bezpieczeństwa Narodowego. Wraz z wejściem w życie nowej konstytucji, KOK nie obraduje. Pomimo tego, liczne jego kompetencje pozostają zarezerwowane dla tej struktury w niektórych ustawach.

W zarządzaniu bezpieczeństwem państwa na niższym szczeblu uczestniczą wojewodowie oraz organa samorządowe (prezydent miasta, burmistrz). Ponadto w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa uczestniczą kolegialne organa kontrolno-doradcze, np.: komisje sejmowe, Rada Bezpieczeństwa Narodowego, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Kolegium Konsultacyjne przy Prezydencie RP, Kolegium

do Spraw Służb Specjalnych przy Radzie Ministrów, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu i do niedawna jeszcze, przed rozwiązaniem, Wojskowe Służby Informacyjne. Ich rolę obecnie przejęły nowo utworzone: Służba Wywiadu Wojskowego i Służba Kontrwywiadu Wojskowego.

Zarządzanie bezpieczeństwem państwa ma swoje umocowanie w prawie i jest realizowane za pomocą środków przewidzianych prawem w: *Konstytucji RP*, ustawach zwykłych oraz aktach wykonawczych – rozporządzeniach. Punktem wyjścia jest tu art. 5 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*³, w świetle którego Rzeczypospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Prawo określa szerokie kompetencje organów w zakresie zarządzania bezpieczeństwem państwa oraz wskazuje, kiedy mogą one być przez te organa realizowane.

W celu określenia roli i zadań w tej dziedzinie centralnych organów władzy publicznej posłużymy się obowiązującymi aktami prawnymi – *Konstytucją RP* oraz ustawami.

2. SEJM

Pozycja, rola i znaczenie Sejmu w zakresie zarządzania bezpieczeństwem państwa wynika z faktu, iż jest on najwyższym organem władzy państwowej, wyrażającym wolę wyborców oraz urzeczywistniającym suwerenne prawo narodu. Zgodnie z art. 95 ust. 1 *Konstytucji RP*, Sejm wraz z Senatem wpływają bezpośrednio na stan bezpieczeństwa państwa poprzez proces legislacyjny, w którym tworzy się system aktów prawnych dających legitymację do zarządzania bezpieczeństwem państwa przez naczelne i centralne organa administracji państwowej i samorządowej na najniższym szczeblu wykonawczym. Na zarządzanie bezpieczeństwem państwa Sejm wpływa także: za pomocą czynności kontrolujących działalność Rady Ministrów, Służb Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu; poprzez wyrażanie zgody na przedłużenie stanu wojennego; rozpatrywanie rozporządzenia Prezydenta RP o wprowadzeniu stanu wyjątkowego i wojennego. Poza tym, Sejm wpływa w zasadniczy sposób na bezpieczeństwo państwa przez uchwalanie wydatków budżetowych przeznaczonych na bezpieczeństwo państwa.

3. PREZYDENT

Na podstawie art. 126 ust. 2 *Konstytucji RP*, Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium. Prezydent Rzeczypospolitej jest także najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. W czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych na czas określony. Na czas wojny Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. W tym samym trybie może on Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołać. Szczegółowe kompetencje Prezydenta RP w zakresie obrony państwa zawiera *Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*⁴, będąca w naszym państwie podstawowym aktem prawnym

regulującym dziedzinę obronności. Zgodnie z przepisem art. 4a ust. 1 wymienionej ustawy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, stojąc na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa, nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium, w szczególności: 1) zatwierdza, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, strategię bezpieczeństwa narodowego; 2) wydaje w drodze postanowienia, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną Rzeczypospolitej Polskiej oraz inne dokumenty wykonawcze do strategii bezpieczeństwa narodowego; 3) zatwierdza, na wniosek Rady Ministrów, plany krajowych ćwiczeń systemu obronnego i kieruje ich przebiegiem; 4) postanawia, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa; 5) może zwracać się do wszystkich organów władzy publicznej, administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorców, kierowników innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych o informacje mające znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa; 6) inicjuje i patronuje przedsięwzięciom ukierunkowanym na kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych w społeczeństwie.

Przepis *art. 5 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony* znacznie poszerza kompetencje Prezydenta RP. Sprawując zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydent: 1) określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowanie do obrony państwa; 2) uczestniczy w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i może je zwoływać.

W razie bezpośredniego zewnętrznego zagrożenia państwa Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, zarządza powszechną lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Kompetencje Prezydenta ulegają poszerzeniu w związku z zaistnieniem przesłanek skutkujących wprowadzeniem stanu nadzwyczajnego: stanu wojennego, wyjątkowego lub klęski żywiołowej.

4. KOMITET OBRONY KRAJU (NIE OBRADUJE OD 1997 ROKU)

Na podstawie przepisu § 1 *Zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 1991 roku w sprawie składu oraz zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju oraz zakresu działania Biura Bezpieczeństwa Narodowego*⁵ powołany został Komitet Obrony Kraju, jako organ kolegialny, właściwy w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa. Strukturę Komitetu Obrony Kraju stanowią: Przewodniczący Komitetu - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej; zastępcy Przewodniczącego Komitetu: pierwszy zastępca Przewodniczącego - Prezes Rady Ministrów; zastępca Przewodniczącego - Minister Obrony Narodowej; członkowie Komitetu: Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Minister Spraw Zagranicznych, Minister Spraw Wewnętrznych, Minister Finansów, Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Sekretarz Komitetu - powoływany i odwoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

W skład Komitetu, w miarę potrzeby, wchodzi także jeden z sekretarzy stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyznaczony przez Prezydenta.

Przewodniczący Komitetu kieruje pracami Komitetu, wydaje decyzje i podejmuje inne działania celem realizacji uchwał Komitetu.

Osoby wchodzące w skład Komitetu: wykonują zadania określone przez Komitet i jego Przewodniczącego oraz inne zadania należące do ich zakresu działania w ramach powszechnego obowiązku obrony z tytułu zajmowanych stanowisk państwowych, przypisane im zadania wykonują przy pomocy urzędu podległego im z tytułu zajmowanego stanowiska, o ile zadania te leżą w zakresie działania tego urzędu, Sekretarz Komitetu wykonuje także zadania zlecone mu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z tytułu zwierzchnictwa Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej.

Pod względem merytorycznym Komitet Obrony Kraju, w celu realizacji zadań należących do jego zakresu działania: rozpatruje sprawy dotyczące bezpieczeństwa narodowego, w tym obronności i bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli; podejmuje uchwały oraz wydaje wytyczne i zalecenia w sprawach należących do jego właściwości; określa terminy i osoby odpowiedzialne za realizację ustalonych przez niego zadań oraz ocenia ich wykonanie.

Uchwały Komitetu, dotyczące sfery działania administracji państwowej, kierowane są do Rady Ministrów oraz ministrów z zaleceniem ich realizacji.

Na podstawie przepisu § 17 ust. 1 *Zarządzenia Prezydenta RP z dnia 13 grudnia 1991 roku w sprawie składu oraz zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju* Sekretarz Komitetu Obrony Kraju jest upoważniony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do żądania i otrzymywania od wszystkich organów administracji państwowej i samorządowej informacji tajnych i innych materiałów istotnych ze względu na bezpieczeństwo narodowe. Ponadto Sekretarz Komitetu może uczestniczyć, w charakterze przedstawiciela Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w sprawach dotyczących obronności i bezpieczeństwa, w posiedzeniach Rady Ministrów. W tym samym charakterze, Sekretarz Komitetu lub wyznaczony przez niego pracownik Biura, może uczestniczyć w innych zebraniach na szczeblu rządu, ministerstw oraz innych urzędów i instytucji państwowych.

5. RADA MINISTRÓW

Naczelnym organem wykonawczo-zarządzającym jest Rada Ministrów, do której kompetencji należy sprawowanie kierownictwa nad całą administracją państwową, zgodnie z postanowieniami Sejmu. Daje to Radzie Ministrów nadrzędną pozycję polityczną wobec innych organów administracji. Stosownie do art. 146 *Konstytucji RP*, Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej. Rada Ministrów wkracza w dziedzinę bezpieczeństwa państwa m.in. poprzez: koordynowanie i kontrolowanie pracy organów administracji rządowej, uchwalanie projektu budżetu państwa, zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz porządku publicznego, zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa, sprawowanie ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju oraz określanie corocznie liczby obywateli powoływanych do czynnej służby wojskowej.

Zasady ogólnego kierownictwa Rady Ministrów w dziedzinie obronności kraju zostały szczególnie skonkretyzowane w art. 6 ust. 1 *Ustawy o powszechnym obowiązku obrony kraju*. Zgodnie z powołanym przepisem, do zadań Rady Ministrów w zakresie sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju należy: 1) opracowywanie projektów strategii bezpieczeństwa narodowego; 2) planowanie i realizacja przygotowań obronnych państwa zapewniających jego funkcjonowanie

w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny, w tym planowanie przedsięwzięć gospodarczo-obronnych oraz zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojuszników; 3) przygotowywanie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym systemu kierowania obroną państwa i organów władzy publicznej do funkcjonowania na stanowiskach kierowania; 4) utrzymywanie stałej gotowości obronnej państwa, wnioskowanie do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o jej podwyższanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny oraz o jej obniżanie stosownie do zmniejszania stopnia zagrożenia; 5) określanie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa państwa, w tym obronności, oraz przygotowywanie ich szczególnej ochrony; 6) przygotowanie na potrzeby obronne państwa i utrzymywanie w stałej gotowości jednolitych systemów obserwacji, pomiarów, analiz, prognozowania i powiadamiania; 7) przygotowanie systemu stałych dyżurów na czas zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny; 8) określanie zasad wykorzystania służby zdrowia i infrastruktury technicznej państwa na potrzeby obronne, w tym sposobu zabezpieczania przestrzeni powietrznej i wód terytorialnych w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny; 9) zapewnianie funkcjonowania systemu szkolenia obronnego w państwie; 10) prowadzenie kontroli stanu przygotowań obronnych w państwie.

Rada Ministrów określa też, w drodze rozporządzenia, tryb realizacji wymienionych zadań, w szczególności zaś: 1) warunki i tryb planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa, realizowanych przez organa administracji rządowej i organa samorządu terytorialnego, sposób ich nakładania oraz właściwość organów w tych sprawach, w tym organów ujętych w planowaniu operacyjnym i programach obronnych; 2) organizację i tryb przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym systemu kierowania obroną państwa, oraz warunki funkcjonowania organów władzy publicznej na stanowiskach kierowania; 3) stany gotowości obronnej państwa, ich rodzaje, warunki wprowadzania, zadania związane z podwyższaniem gotowości obronnej państwa i tryb ich realizacji, organizację i zadania w zakresie tworzenia systemu stałych dyżurów na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa oraz właściwość organów w tych sprawach; 4) obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa, ich kategorie, a także zadania w zakresie ich szczególnej ochrony oraz właściwość organów w tych sprawach; 5) organizację i warunki przygotowania oraz funkcjonowania systemów obserwacji, pomiarów, analiz, prognozowania i powiadamiania o skażeniach promieniotwórczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz właściwość organów w tych sprawach; 6) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania transportu morskiego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej oraz drogownictwa na potrzeby obronne państwa, a także ich ochrony w czasie wojny oraz właściwość organów w tych sprawach; 7) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania systemów łączności na potrzeby obronne państwa oraz właściwość organów w tych sprawach; 8) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania publicznej i niepublicznej służby zdrowia na potrzeby obronne państwa oraz właściwość organów w tych sprawach; 9) organizację szkolenia obronnego w państwie, podmioty objęte tym szkoleniem, zadania w zakresie planowania i realizacji szkolenia obronnego oraz właściwość organów w tych sprawach; 10) zakres i sposób prowadzenia przez organa administracji rządowej i samorządu terytorialnego kontroli realizacji zadań obronnych wykonywanych przez jednostki organizacyjne i przedsiębiorców.

6. PREZES RADY MINISTRÓW

Kompetencje Prezesa Rady Ministrów w zakresie zarządzania bezpieczeństwem państwa wynikają z przewodniej roli, jaką pełni on wobec Rady Ministrów. W brzmieniu *art. 148 Konstytucji RP*, Prezes Rady Ministrów m.in.: kieruje pracami Rady Ministrów, wydaje rozporządzenia, zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów i określa sposoby jej wykonywania, koordynuje i kontroluje pracę Rady Ministrów, sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym w granicach i formach określonych w Konstytucji i ustawach.

Do szczególnych kompetencji Prezesa Rady Ministrów należy przedkładanie Prezydentowi RP wniosku o: mianowanie lub odwołanie Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, zatwierdzenie strategii bezpieczeństwa narodowego, zatwierdzenie Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych dokumentów wykonawczych do strategii bezpieczeństwa narodowego, wprowadzenie albo zmiany określonego stanu gotowości obronnej państwa, zarządzenie powszechnej lub częściowej mobilizacji i użycia Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej, w razie bezpośredniego zewnętrznego zagrożenia państwa.

Dodatkowo Prezes Rady Ministrów pełni funkcję pierwszego zastępcy Przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju oraz jest przewodniczącym Kolegium do Spraw Służb Specjalnych.

W celu zapewnienia wymaganego współdziałania służb specjalnych, Prezes Rady Ministrów może, po zasięgnięciu opinii Kolegium, udzielać wiążących wytycznych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji - w zakresie działania Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Więziennej; Ministrowi Obrony Narodowej – w odniesieniu do działalności Służb Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego i Żandarmerii Wojskowej oraz Szefom Agencji Narodowych - w odniesieniu do działalności tych Agencji. Prezesowi Rady Ministrów podlegają bezpośrednio Szef ABW i Szef AW. Prezes Rady Ministrów - spośród osób spełniających wymagania określone w przepisach o ochronie informacji niejawnych w zakresie dostępu do informacji stanowiących tajemnicę państwową, oznaczonych klauzulą „ściśle tajne” - powołuje lub odwołuje Sekretarza Kolegium do Spraw Służb Specjalnych. Prezes Rady Ministrów powołuje również, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Szefa Obrony Cywilnej Kraju i Komendanta Głównego Policji.

Doniosłe kompetencje przypadają Prezesowi Rady Ministrów w stanach nadzwyczajnych, na podstawie *Ustawy z dnia 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym*⁶. Przykładowo, na podstawie art. 9 wymienionej ustawy, w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego na obszarze większym niż obszar jednego województwa, Prezes Rady Ministrów odpowiedzialny jest za koordynację i kontrolę funkcjonowania administracji rządowej i samorządowej, w celu przywrócenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego. Jednocześnie Prezes Rady Ministrów jest obowiązany do informowania na bieżąco Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o skutkach wprowadzenia stanu wyjątkowego oraz o rodzaju i rezultatach działań podejmowanych w celu przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.

W czasie stanu wyjątkowego Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może postanowić o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił

Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa, jeżeli dotychczas zastosowane siły i środki zostały wyczerpane.

Natomiast, jeżeli organa gminy, powiatu lub samorządu województwa nie wykazują dostatecznej skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych lub w realizacji działań wynikających z przepisów o wprowadzeniu stanu wyjątkowego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek właściwego wojewody, może zawiesić te organa do czasu zniesienia stanu wyjątkowego lub na czas określony i ustanowić w ich miejsce zarząd komisaryczny sprawowany przez Komisarza Rządowego. W tym wypadku Komisarza Rządowego powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody.

Stan zawieszenia organów gminy, powiatu lub samorządu województwa ustaje z upływem czasu określonego przez Prezesa Rady Ministrów oraz z mocy prawa z dniem zniesienia stanu wyjątkowego.

Na podstawie art. 14 ust. 1 *Ustawy z dnia 24 maja 2002 roku o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*⁷ Prezes Rady Ministrów: powołuje i odwołuje Szefa ABW - w randze sekretarza stanu - po zasięgnięciu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kolegium oraz Sejmowej Komisji do Spraw Służb Specjalnych; na wniosek Szefa właściwej Agencji, Prezes Rady Ministrów powołuje i odwołuje zastępców AW i ABW; określa, w drodze zarządzenia, zasady, zakres i tryb współdziałania oraz szczegółowy rozdział kompetencji pomiędzy ABW, AW i Służbą Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego.

Z kolei, Szef Agencji, w zakresie swojej właściwości, przekazuje niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesowi Rady Ministrów informacje mogące mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Rzeczypospolitej Polskiej. Jeśli uzyskane informacje dotyczą spraw objętych zakresem działania właściwego ministra, Szef Agencji przekazuje je temu ministrowi, chyba że Prezes Rady Ministrów zdecyduje inaczej.

7. MINISTER OBRONY NARODOWEJ

Ranga Ministra Obrony Narodowej w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa wynika z art. 149 Konstytucji RP, który stanowi, iż minister kieruje określonym działem administracji rządowej lub wypełnia zadania wyznaczone mu przez Prezesa Rady Ministrów. Jednak najpełniej rolę Ministra Obrony Narodowej w oddziaływaniu na zarządzanie bezpieczeństwem państwa określił art. 3 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*. W świetle wymienionego przepisu na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej. Przytoczony przepis także upoważnia Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej do udziału w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków oraz w akcjach poszukiwania i ratowania życia.

W skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, jako ich rodzaje, wchodzi: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne oraz Marynarka Wojenna. Rodzaje Sił Zbrojnych składają się z jednostek wojskowych i związków organizacyjnych różnych rodzajów, wojsk i służb. W skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi również Służby Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego i Żandarmeria Wojskowa, jako ich wyodrębnione i wyspecjalizowane służby.

Minister Obrony Narodowej stoi na czele struktury hierarchicznej w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa. W świetle obecnie obowiązującej struktury naczelnym organem zarządzającym w resorcie obrony jest Minister Obrony Narodowej, który, poprzez Szefa Sztabu Generalnego, kieruje Siłami Zbrojnymi. Z kolei, Szefowi Sztabu Generalnego podlegają dowódcy rodzajów wojsk, dywizji, brygad, eskadr i jednostek wojskowych.

Terenowymi organami wykonawczymi Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i administracji wojskowej są: dowódcy okręgów wojskowych, szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych, wojskowi komendanci uzupełnień.

Wojewódzkie sztaby wojskowe są właściwe do przeprowadzania poboru rekrutów. Szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych powołują powiatowe i wojewódzkie komisje poborowe w składzie określonym przez Ministra Obrony Narodowej.

Wojskowi komendanci uzupełnień, z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej, prowadzą ewidencję wojskową osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej.

8. MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa, podobnie jak Ministra Obrony Narodowej, mają swoje źródło w *art. 149 ust 1 Konstytucji RP*. W świetle przytoczonego przepisu ustawy konstytucyjnej Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji kieruje określonymi działaniami administracji rządowej lub wypełnia zadania wyznaczone mu przez Prezesa Rady Ministrów. W zarządzaniu bezpieczeństwem państwa fundamentalne znaczenie posiadają jednak ustawowe kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczące: współpracy z Ministrem Obrony Narodowej w zakresie obronności państwa; wynikające z podporządkowania Ministrowi Spraw Wewnętrznych centralnych organów administracji rządowej: Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej – w sprawach organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz ochrony przeciwpożarowej; Komendanta Głównego Straży Granicznej - w sprawach ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego; Szefa BOR oraz Szefa Obrony Cywilnej.

9. PODSUMOWANIE

Kończąc opracowanie, należy wyraźnie podkreślić, że wyczerpanie całości problemu, dotyczącego zarządzania bezpieczeństwem państwa, jest niemożliwe z racji jego rozległości tematycznej, zaś z drugiej strony, z powodu ograniczeń dotyczących objętości niniejszego opracowania. Konieczne było zatem skoncentrowanie się na kwestiach podstawowych, które pozwoliły rzucić światło na sam problem zarządzania bezpieczeństwem państwa, jak i na związki, które istnieją pomiędzy organami będącymi elementami składowymi struktury zarządzania bezpieczeństwem państwa w świetle przepisów prawa. Reasumując, wypada zauważyć, że prawo daje umocowanie organom państwowym oraz samorządowym w zakresie zarządzania bezpieczeństwem państwa oraz precyzyjnie wskazuje, kiedy mogą być one przez te organa realizowane. Dopóki istnieje niebezpieczeństwo wybuchu konfliktów zbrojnych, zagrożeń terrorystycznych, widmo niepokojów społecznych, zorganizowanej przestępczości, przemytu broni, „prania brudnych pieniędzy”, handlu narkotykami, klęsk żywiołowych, państwo zmuszone jest

realizować zadania związane z zachowaniem jego bezpieczeństwa. To zaś wymusza stworzenie instytucjonalnej struktury zarządzania bezpieczeństwem państwa. Różnorodność zagrożeń w zakresie bezpieczeństwa państwa powoduje, że jego funkcja ochronna nie może być ograniczona wyłącznie do aspektu wojskowego, lecz być realizowana przy współudziale podmiotów cywilnych, w tym samorządowych. Zwłaszcza, w dobie obecnej, zachowanie bezpieczeństwa państwa stało się szczególnym wyzwaniem. Głównymi determinantami są tu: reorientacja polityczna i gospodarcza Polski na Zachód, wstąpienie Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, udział polskich kontyngentów wojskowych w Iraku i Afganistanie, a także łatwość i masowość przekraczania granic państwowych przez mieszkańców naszego państwa oraz obywateli państw obcych.

Z tych też względów, zważywszy na istotny interes Państwa w dziedzinie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, należałoby - moim zdaniem - wznieść się ponad podziały polityczne i reaktywować działalność centralnego organu koordynującego zarządzanie bezpieczeństwem. Wymaga tego polska racja stanu. Nie jest ważne jak on będzie się nazywał – czy jak niechciany KOK – czy inaczej.

W jego skład, oprócz najwyższych przedstawicieli władz państwa i ministrów, z głosem doradczym czy też bardziej reprezentatywnie, winni wchodzić: szef Sztabu Generalnego, dowódcy rodzajów Sił Zbrojnych, szefowie najważniejszych służb państwowych, w tym Straży Pożarnej i Straży Granicznej (lub ich przedstawiciele).

Oprócz lepszej koordynacji działań tych wszystkich ogniw podczas sytuacji kryzysowych, ich wcześniejsza współpraca zaowocowałaby - mam nadzieję - opracowaniem i dopracowaniem dokumentów i instrukcji, które taką koordynację by gwarantowały i wydawnie przyspieszały procesy decyzyjne w warunkach deficytu czasu, w jakich przychodzi działać w sytuacjach kryzysowych.

Powyższa inicjatywa wymagałaby jednak podjęcia procesu legislacyjnego na szczeblu parlamentu.

BIBLIOGRAFIA

Encyklopedia Popularna PWN, PWN, Warszawa 1993.

Słownik języka polskiego PWN, A-K, PWN, Warszawa 1999.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, Dz.U. z 2007 r., Nr 43, poz. 277 z późn. zm.

Ustawa z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej, Dz.U. z 2005 r., Nr 234, poz. 1997 z późn. zm.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej, Dz.U. z 2006 r., Nr 96, poz. 667 z późn. zm.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. z 2005 r., Nr 196, poz. 1631 z późn. zm.

Ustawa z dnia 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu, Dz.U. z 2004 r., Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.

Ustawa z dnia 24 maja 2002 roku o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. z 2002 r., Nr 74, poz. 676 z późn. zm.

- Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym, Dz. U. z 2002 r., Nr 113, poz. 985 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2002 r., Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach, Dz.U. z 2006 r., Nr 234, poz. 1694 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2006 r., Nr 234, poz. 1695 z późn. zm.
- Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 1991 roku w sprawie składu oraz zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju oraz zakresu działania Biura Bezpieczeństwa Narodowego, M. P. z 1991 r., Nr 47, poz. 332 z późn. zm.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku w sprawie regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, M. P. z 2002 r., Nr 23, poz. 398 z późn. zm.

¹ Encyklopedia popularna PWN, PWN, Warszawa 1993, s. 976.

² Słownik języka polskiego PWN, A-K, PWN, Warszawa 1999, s. 139.

³ Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483.

⁴ Dz.U. z 2002 r., Nr 21, poz. 205.

⁵ Monitor Polski z 1991 r., Nr 47, poz. 332.

⁶ Dz.U. z 2002 r., Nr 113, poz. 985.

⁷ Dz.U. z 2002 r., Nr 74, poz. 676.